

Nr 106.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd å allmänna indragningsstaten åt filosofie doktorn Konrad Hagman: given Stockholms slott den 11 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

T. f. chefen för justitiedepartementet statsrådet Gärde anför:

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 9 november 1926 dagtecknad skrift har filosofie doktorn Konrad Hagman hemställt om utverkande åt honom från och med den 1 juli 1927 av ett årligt understöd till belopp av 3,600 kronor. Till stöl härför har Hagman anfört följande:

Under de sistförflutna 30 åren hade han ägnat största delen av sin tid åt studier i Sveriges offentliga rätt Bland de många tryckta arbeten, vari han offentliggjort resultatet av dessa studier, märktes: Sveriges grundlagar

med förklaringar (1902); Sveriges grundlagar och konstitutionella stadgar med kortfattade förklaringar (1904; 4:e uppl. 1915); Studier i svensk statsrätt I. Översikt av under tiden 1809—1866 i riksstånden behandlade men förfallna förslag till ändringar i regeringsformen, successionsordningen och tryckfrihetsförordningen (1905); Innehållsförteckning över konstitutionsutskottets dechargebetänkanden åren 1809—1905, vilken förteckning Hagman uppgjort i egenskap av registrator hos konstitutionsutskottet vid 1905 års lagtima riksdag (1905); Sveriges statsförvaltning (1908); Rösträttsreformen (1908); Sveriges kommunallagar i två delar (1910—1911); Register över riksdagsprotokollen med bilagor för tiden 1900—1910 (3 band, 1912—1914); Nya värnpliktslagen (1914); Nya strafflagen för krigsmakten (1915); Kommunala uppslagsböcker, band 1—3 (1916); Alkoholistlagen (1916); Register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1868—1918 (1920); Årsregister över riksdagsprotokollen med bilagor för tiden 1919—1920 med ny av Hagman föreslagen uppställning (3 band); samt Register över riksdagsprotokollen med bilagor för tiden 1911—1920 (3 band, 1922—1923). Under de sista tre åren hade han oavbrutet varit sysselsatt med kommunallagarna och dithörande författningar. Frukten av detta arbete hade blivit en utförlig kommunallagsedition. Hagmans inkomster under de sistförflutna 30 åren hade i genomsnitt uppgått till 300 kronor i månaden. Emellertid hade han i senare tid kunnat avsätta medel till inköp av en livränta, vilken nu utginge med 1,000 kronor årligen. Den 3 juli 1927 fyllde han 67 år och vore numera i ganska stort behov av vila.

Med anledning av framställningen anbefalldes kanslersämbetet för rikets universitet att, efter hörande av professorerna vid universitetet i Uppsala C. L. A. A. Reuterskiöld och A. K. A. Brusewitz samt vid universitetet i Lund G. R. Malmgren och M. J. S. Wallengren, avgiva utlåtande i ärendet.

Professor Reuterskiöld yttrar:

Vad anginge de av Hagman utgivna författningseditionerna, vore det givetvis i första hand grundlagseditionerna, som borde tagas i betraktande. Det arbete, som Hagman nedlagt på dessa, vore synnerligen förtjänstfullt, även om man ingalunda alltid kunde dela utgivarens meningar och även om i vissa stycken bristen på rent juridisk utbildning och skolning ej varit utan verkningar. Dessa grundlagseditioner måste även anses hava haft stor betydelse för det allmänna, och utgivaren hade genom dem gjort sig väl förtjänt av erkännande på annat sätt än det, som över huvud komme och skäligen kunde komma utgivare av lageditioner i allmänhet till del. Hagmans grundlagseditioner hade, särskilt för undervisningen vid universitetet, varit lika betydelsefulla som t. ex. de Westringska editionerna av Sveriges rikets lag. Beträffande Hagmans övriga texteditioner, register och skrifter vore det tillräckligt påpeka, att dessa icke ägde någon motsvarande betydelse och att, även om det på dem nedlagda arbetet vore aldrig så stort och värdefullt i och för sig, det likväl icke kunde mer än andra författares och utgivares arbeten i gemen föranleda till något särskilt erkännande från statens sida i form av understöd eller pension, varom nu vore fråga, eller annan motsvarande gottgörelse.

Professor Brusewitz anför:

Hagmans arbeten över Sveriges grundlagar och kommunallagar vore välkända för alla som haft att befatta sig med dithörande frågor. Hans stora

grundlagsedition (1902) ävensom den mindre (utgången i 4 uppl.) vittnade om utgivarens noggrannhet och solida kunskaper. För den akademiska undervisningen hade de varit av stort värde, och som allmänt anlidade handledningar i svensk författningsrätt hade de över huvud spelat en viktig roll för spridande av medborgerlig kunskap. Bekant vore, att de icke minst för riksdagsarbetet varit av den största nytta. Vad som sagts om grundlagseditionerna gällde även den stora editionen av kommunallagarna, under året utkommen i ny upplaga. Ett lika nyttigt som träget arbete hade Hagman nedlagt på registreringen av riksdagens och kyrkomötets protokoll. Hagmans i en lång följd av år fortsatta gagnarika verksamhet hade visserligen icke utövats i statstjänst, men denna verksamhet hade varit sådan att den i hög grad kommit statsarbetet till godo. Mycket goda skäl syntes därför tala för den av Hagman gjorda ansökningen, vilken professor Brusewitz för sin del ville livligt tillstyrka.

Professorerna Malmgren och Wallengren uttala:

Hagmans författarskap hade utövats dels i den vetenskapliga forskningen, dels i den praktiska juridikens och politikens, dels slutligen i medborgarkunskapens tjänst. Det vore prägladt av stor flit, noggrannhet och insiktsfullhet. Flera av Hagmans arbeten — varvid man särskilt hade att tänka på »Sveriges grundlagar med förklaringar» (1902) och »Sveriges kommunallagar» (1910—1911) — vore som uppslagsböcker av synnerligen stort värde för såväl teoriens som praktikens män. Det årliga understöd, som Hagman nu efter uppnående av en ålder, vilken för de flesta i statens tjänst anställda vore förenad med pensionsrätt, ifrågasatte till utgående ur allmänna medel, skulle innebära ett välmotiverat erkännande av en långvarig och gagnande verksamhet i det allmännas tjänst.

Kanslersämbetet har för egen del, med hänsyn till den obestridliga nytta för det allmänna som Hagmans arbeten medfört, förordat den föreliggande framställningen till bifall.

I ärendet har jämväl infordrats utlåtande från *statskontoret*, som därvid yttrat följande:

Då Hagman icke syntes hava innehaft någon anställning i statens tjänst, utan hans ansökning om årligt understöd av statsmedel utslutande grundade sig på hans verksamhet såsom författare på den offentliga rättens område, kunde givetvis framställningen icke bedömas efter vanliga regler för tilldelande av pension eller därmed jämförligt understöd. Ett liknande fall hade emellertid för icke så länge sedan förekommit, i det att nämligen 1924 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 88 gjorda framställning beviljat filosofie doktorn A. Vannérus — förutom en mindre pension för hans tjänstgöring såsom förste amanuens hos kommerskollegium — ett årligt understöd från allmänna indragningsstaten till belopp av 3,800 kronor med föreskrift, att dyrtidstillägg finge åtnjutas endast å pensionen. Om med hänsyn därtill att, såsom utredningen i förevarande ärende givit vid handen, Hagmans författarverksamhet i hög grad varit för statsarbetet till gagn i såväl teoretiskt som praktiskt avseende, något årligt understöd funnes böra beredas honom, syntes på grund av vad sålunda i ett likartat fall förekommit dyrtidstillägg ej böra utgå å det understöd, som kunde beviljas Hagman. Vad understödsbeloppet anginge, ville statskontoret endast framhålla, att då, enligt vad Hagman uppgivit, han numera åtnjöte en liv-

ränta å 1,000 kronor årligen, allenast ytterligare 2,600 kronor årligen skulle erfordras för att Hagman skulle fortfarande komma i åtnjutande av en månadsinkomst såsom hittills av 300 kronor.

T. f. departementsschefen.

Att Hagmans verksamhet som författare och utgivare av Iageditioner inom olika grenar av den offentliga rätten medfört påtagligt gagn för det allmänna i flera avseenden, lär vara otvivelaktigt. Om den förtjänstfulla beskaffenheten av denna verksamhet synas de i ärendet hörda vetenskapsmännens utlåtanden tillräckligt vittna. Såväl inom det politiska och kommunala livet som inom administrationen torde särskilt Hagmans grundlags- och kommunallagsreditioner hava kommit till flitig användning som uppslagsböcker. Avsevärd betydelse hava hans ifrågavarande arbeten fått för den akademiska undervisningen likaväl som ur folkbildningssynpunkt för bringande av medborgerliga kunskaper. Även de av Hagman upprättade registren till riksdagens och kyrkomötets protokoll torde vara av stort värde.

Det synes mig i betraktande av det nu anförda kunna med fog göras gällande, att staten i någon form borde giva ett erkännande för Hagmans allmännyttiga verksamhet, som utförts utan något som helst bistånd från det allmännas sida. För ett sådant ingripande kunna i förevarande fall jämväl åberopas särskilda personliga förhållanden. Det må härutinnan erinras, att Hagmans inkomst av hans under nära trettio år utövade författarskap, enligt vad han i sin framställning upplyst, utgjort i genomsnitt endast 300 kronor i månaden och sålunda varit tämligen blygsam. På grund av Hagmans jämförelsevis höga ålder lär det icke vara att vänta, att han ytterligare under någon längre tid blir i stånd att fortsätta sitt författarskap. Möjligheten för honom att ägna sig åt annan verksamhet torde få anses helt utesluten. De små ekonomiska villkor, varunder Hagman levat, hava givetvis icke tillåtit några mera avsevärda besparingar.

Med hänsyn till ovan omförmälda omständigheter finner jag starka billighets-skäl tala för att Hagman för framtiden tilldelas ett årligt understöd av allmänna medel. Vidkommande storleken av det understöd, som skulle tillerkännas Hagman, synes mig, i anslutning till vad statskontoret anført, beloppet lämpligen kunna bestämmas till 2,600 kronor. Härigenom skulle, med inberäkning av ovan omnämnda årliga livränta på 1,000 kronor, Hagman beredas en inkomst motsvarande hans hittillsvarande medelinkomst av 3,600 kronor om året. Å understödsbeloppet torde, på sätt statskontoret framhållit, icke böra utgå dyrtidstillägg.

I detta sammanhang torde böra erinras om ett tidigare fall, i vilket gjord framställning om årligt understöd av allmänna medel åt enskild man såsom belöning för vetenskaplig verksamhet blivit av riksdagen bifallen. Efter förslag av Kungl. Maj:t beviljade 1921 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 322 p. 14) filosofie doktorn Per Karl Hjalmar Dusén med hänsyn till det mångåriga arbete, Dusén nedlagt i naturhistoriska riksmuséets tjänst, samt de förtjänster, han i övrigt inlagt om de svenska naturvetenskaperna, under dennes återstående livstid ett årligt understöd å 3,000 kronor. Med sagda understöd,

vilket utgått till Duséns död i januari 1926, har varit förenat intill den 1 juli 1925 dyrtidstillägg samt från och med samma dag pensionsförhöjning (jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280) jämte reducerat dyrtidstillägg. Sammanlagda beloppet av det understöd, Dusén sålunda årligen åtnjöt, uppgick till något över 4,000 kronor. Berörda fall synes mig väsentligen likartat med det nu ifrågavarande. I båda fallen föreligga vetenskapliga insatser, vilka enligt vitsord från skilda håll äro av stort värde. Dessa insatser hava utan stöd från statsmakternas sida och med jämförelsevis ringa utbyte för vederbörande själva utförts av i samhällets tjänst icke anställda vetenskapsmän. Jämväl de personliga förhållandena förete åtskillig likhet. Det årliga understöd jag föreslår åt Hagman — å vilket icke skulle komma att utgå dyrtidstillägg eller pensionsförhöjning — understiger avsevärt det årsbelopp Dusén, såsom förut angivits, bekommit.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att filosofie doktorn Konrad Hagman må från och med den 1 juli 1927 å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära årligt understöd till belopp av tvåtusensexhundra kronor, därå dyrtidstillägg icke skall utgå.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet skall till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

E. Lindström.